

ANTHONY SUTCLIFFE: LA HISTÒRIA URBANA COM A BIOGRAFIA DE LA CIUTAT

Manuel Lladonosa
Joan Vilagrasa

El «professor» Anthony Sutcliffe és un dels més coneguts i reconeguts especialistes en història urbana als països anglosaxons. Nascut el 1942, es llicencià a Oxford en Història Contemporània i restà tres anys a la Sorbona per preparar la seva tesi doctoral sobre la planificació i l'evolució real del centre de París entre 1850 i 1870 (per cert, traduïda al castellà). Després de quatre anys a l'Escola d'Història de la Universitat de Birmingham es traslladà al Departament d'Història Econòmica i Social de la Universitat de Sheffield on actualment exerceix com a investigador i docent.

És un dels principals animadors de l'Urban History Group i del Planning History Group des d'on ha organitzat congressos i editat les seves actes. El seu àmbit de recerca directa és la història de la planificació i en els últims anys s'ha preocupat, especialment, de l'estudi comparat de l'evolució de les idees sobre planificació en diferents països europeus.

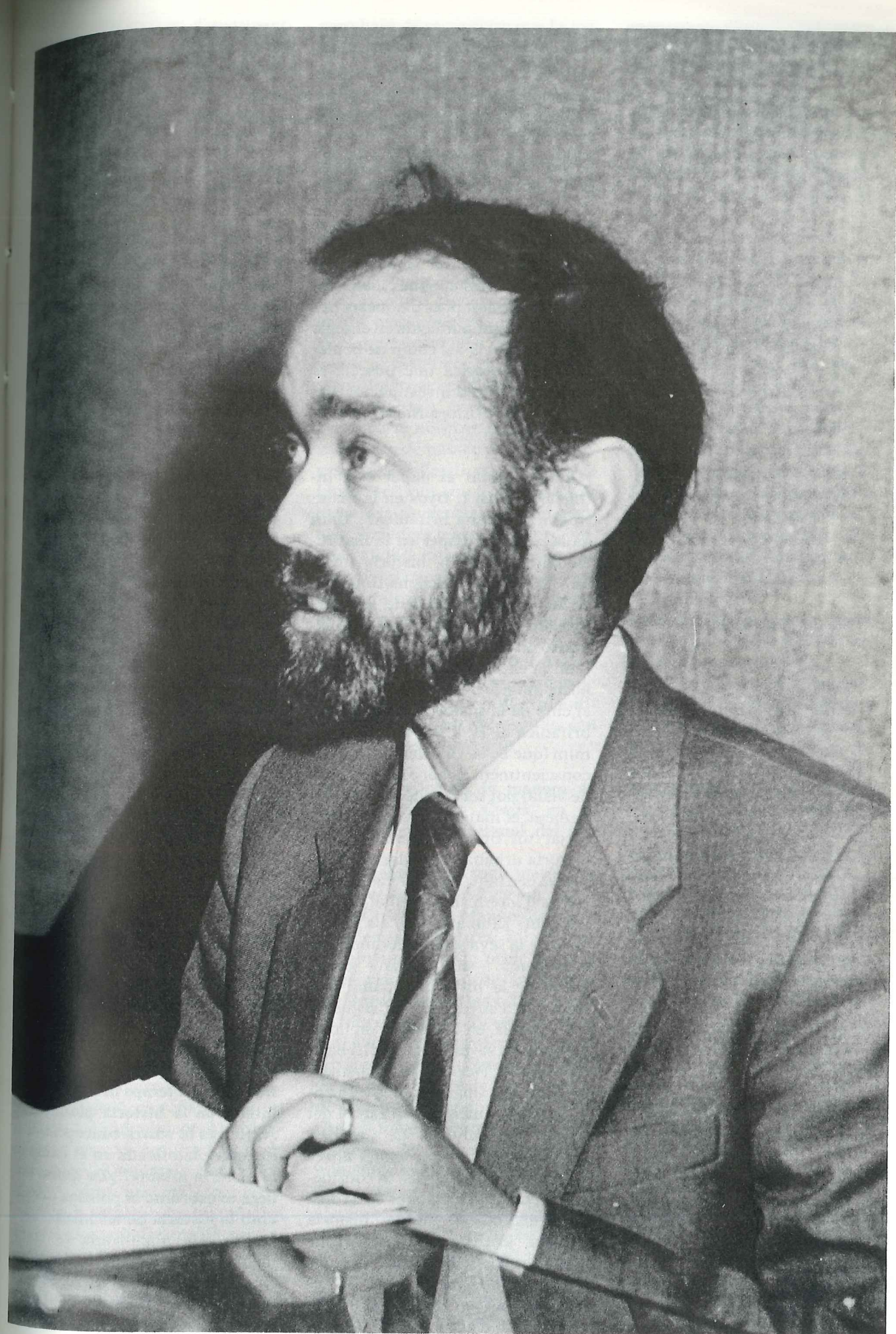
Sutcliffe visità Catalunya l'octubre de 1986 per participar en la III Setmana d'Estudis Urbans a Lleida, on pogué conèixer directament les preocupacions i línies de treball de la historiografia urbana britànica, una de les més potents, encara que desconeguda a casa nostra. Aquesta entrevista que publica *L'Avenç* són les seves respostes a un qüestionari que, amablement, ens ha contestat.

¿Podríeu fer un breu resum per al lector català de la història i de les aproximacions recents a la història urbana en el vostre país?

La història urbana, en forma de biografies de ciutats i anàlisi de llurs documents, ja va començar al segle XV, i naturalment, també va començar a Espanya. Peter Clark va escriure un article molt interessant sobre aquests primers esforços en el volum d'assajos editat per D. Fraser i A. Sutcliffe: *The pursuit of Urban History* (1983), p. 105 i següents. Al llarg dels segles XIX i XX la industrialització va generar una nova fornada d'estudis, on s'emfasitzava l'orgull cívic i el progrés. Més endavant, cap al 1950, els historiadors economistes co-

mençaren a publicar estudis sobre història econòmica local en els quals figuraven ciutats com Crewe i St. Helene. Gradualment, es va anar evidenciant que les ciutats eren parts importants de l'economia local, per activitats com ara la construcció de vivendes, els transports i les provisions alimentàries necessàries per a la població. Mentrestant, la història social (que estava molt menys desenvolupada que la història econòmica) també va establir connexions amb les ciutats, que s'havien convertit en el lloc de residència d'un 80% de la població britànica a partir del segle XVIII. Asa Briggs potser seria el cas més remarcable d'aquest tipus d'historiador social.

Tanmateix, va ser H. J. Dyos qui va percebre més clarament i àmpliament les interrelacions entre les ciutats i el procés històric general. En fundar l'any 1963 l'Urban History Group va constituir l'organització més poderosa per a l'estudi de la història urbana (l'American Urban History Group, que datava d'uns anys abans, tenia uns objectius molt menys ambiciosos, i sigui com sigui, va desaparèixer durant la dècada dels setanta). Dyos estava interessat en la història urbana com a camp d'esforç interdisciplinari en el qual la ciutat representa la part més important en el desenrotllament de la vida moderna. A través de la seva *Urban History Newsletter* (1963-1973) i de l'encara més ambiciosa *Urban History Yearbook* (1974-) Dyos establí una àmplia agenda per als historiadors urbans britànics en la qual semblava no haver-hi res exclòs. Un missatge similar constituïa el seu primer volum de conferències: *The Study of Urban History* (1968). El mateix Dyos va treballar amb els transports urbans, els barris pobres i els suburbis. Molts altres historiadors urbans britànics han seguit el seu exemple i s'han concentrat en els aspectes físics de les ciutats. La història econòmica de les àrees urbanes ha estat deixada de banda. Els geògrafs historiadors han contribuït de manera decisiva en l'estructura espacial de les ciutats, especialment en el segle XIX, però les xarxes urbanes s'han deixat de banda. S'ha publicat moltis-

sim sobre política urbana i govern. S'han investigat les estructures socials fins a un cert punt, seguint l'exemple americà i utilitzant les dades del cens, però s'ha treballat molt poc la vida social urbana. L'arquitectura urbana només s'ha investigat parcialment. El segle XIX va destacar per aquest fet, però en els darrers anys, el pròsper Pre-Modern Towns Group, presidit per Peter Clark, ha generat molt d'interès per les èpoques medieval i moderna. Molt pocs d'aquests treballs han estat publicats en el segle XX, excepte els del camp de la planificació històrica que poseeix el seu propi grup d'investigació. (Vegeu *Planing History Bulletin* i *Planing Perspectives*.)

¿Quin ha estat el paper i la influència de H. I. Dyos en la historiografia urbana britànica? ¿Quin ha estat el seu paper en la institucionalització de la història urbana? ¿Quina influència ha tingut en la delimitació d'àrees de recerca? Actualment, ¿hi ha alguna aproximació crítica?

Com ja es desprèn de la meua resposta anterior, és difícil de separar el curs de la historiografia urbana britànica de H. I. Dyos. Aquest domini (que Dyos va voler aconseguir conscientment, segons el meu punt de vista) pot ser perillós. Afortunadament, el mateix Dyos volia encoratjar tot tipus de treballs sobre història urbana de qualsevol disciplina; per tant, no és el cas que ell frenés o interferís el treball de l'altra gent. Tanmateix, en els últims anys de la seva vida va fer molt poca recerca —ell mateix— en el camp de la història urbana: així doncs, es convertí en un seguidor d'ell mateix, en comptes d'un líder, i extreia les seves idees dels treballs dels altres. Però els seus primers treballs han tingut moltes influències, especialment el seu estudi del creixement suburbà de Camberwell, que va inspirar molts altres treballs sobre suburbis. Si considerem el seu paper global en la institucionalització de la història urbana, jo diria que en aprovar tants treballs perifèrics, va fer molt difícil d'arribar a una definició del fenomen urbà —i és que és possible d'arribar-hi!— Però la

influència directa de la seva recerca era, fonamentalment, encoratjar els estudis del procés de construcció, la qual cosa és perfectament clara i pertany a un camp ben definit.

La vostra tesi doctoral, que per cert ha estat traduïda al castellà, parla sobre la planificació urbana al centre de París entre 1850 i 1870 i és un estudi basat en les polítiques urbanes municipals i en l'avaluació de la construcció de la ciutat. Des d'aquesta perspectiva, ¿quines van ser les fonts que va utilitzar? ¿Creieu que aquestes fonts són aplicables, en general, a l'estudi d'altres casos específics?

La meua tesi tractava bàsicament de les fonts municipals per a la política urbana i de les fonts estadístiques publicades (per tal d'elaborar les xifres, els lloguers, la població, etc). També vaig utilitzar la literatura del debat sobre les condicions urbanes, la planificació ciutadana, etc. Evidentment, també vaig emprar molts mapes i il·lustracions contemporànies. Per tal de conservar els resultats vaig utilitzar els procediments de diverses societats de preservació, a més dels ja esmentats.

Aquestes fonts podrien ser aplicables —certament— a d'altres estudis sobre l'evolució del centre d'una ciutat històrica, però amb més temps voldria fer un treball addicional sobre la propietat privada, fent servir els arxius notariais. Les dades del govern central també hauria pogut utilitzar-les més en el meu treball sobre París. Els valors territorials i de les propietats, emprant les dades de les vendes i els impostos, també requerien una investigació detallada en aquest context.

Durant molt temps heu mostrat un interès en la història planificada. ¿Quina és la vostra concepció de la història planificada en el camp de la història urbana? ¿De quina manera es coordina la política urbana amb la història de les idees?

La història planificada és clarament rellevant per tal d'estudiar el procés de construcció urbana (l'antiga àrea d'interès de Dyos), especialment en el segle XX, tot i

que, naturalment, en el continent s'ha de retrocedir molt més. També té relació amb les polítiques urbanes i governamentals, i amb la història de l'arquitectura i el disseny urbans. També hi ha alguna connexió amb la història de l'Estat i amb la idea de l'Estat. La planificació moderna arrenca, en part, de la política social. Així doncs, els orígens de la planificació ens remeten al segle XIX amb les seves reformes i la lluita entre l'intervencionisme i el *laissez faire*. Però per tal de respondre la vostra pregunta d'una manera més directa haig de dir que la història urbana proporciona el context immediat de tots els afanys històrics de planificació, i l'historiador planificador està veient constantment l'historiador urbà com a una font d'informació sobre el medi en el qual l'activitat planificadora va ser duta a terme. La vostra pregunta sobre polítiques urbanes ens porta a un resultat molt diferent. Globalment, no crec que la pràctica de les polítiques urbanes *per se* hagi generat un pensament important, des dels temps de l'Antiga Grècia, i per tant, només ha tingut un paper menor en la història de les idees.

Heu mostrat un gran interès en els estudis comparatius (entre nacions) com a camí per estudiar la història planificada. ¿Quins són els resultats i les conclusions més rellevants dels estudis comparatius que heu portat a terme fins ara? ¿Quina correlació hi ha entre la necessitat de planificar en cada país i l'existència d'un moviment intel·lectual internacional?

Jo no sóc l'únic que s'interessa per una aproximació a la història de la planificació comparant diverses nacions. Les meves pròpies recerques han emfasitzat la presència d'un corpus internacional d'idees de planificació que els països segueixen individualment. Alternativament, un país seguirà l'exemple d'un altre. Tanmateix, les condicions i idees nacionals perduren sempre i influencien la pràctica que és adoptada fàcilment, per poderós que sigui l'exemple estranger. Fins l'any 1914 el meu treball havia accentuat el poderós exemple d'Alemanya per damunt de tot,

però haig de reconèixer que la meua metodologia comparativa tendeix a obscurir la força de la contribució domèstica. Jo he mostrat, per exemple, que l'exemple estranger sovint era citat pels reformadors principalment com a mitjà d'enfortiment del cas engendrat en la reforma domèstica. D'altra banda, sabem que el debat de la planificació era, cada cop més, dut a terme en un medi completament internacional. No és per casualitat que la Carta d'Atenes fos redactada en un barco que navegava en aigües internacionals. Molts arquitectes i planificadors eren totalment internacionalistes i pacifistes. Com a tals, eren una amenaça per a certs governs i molts d'ells van haver de passar part de les seves vides a l'exili on, com Josep Lluís Sert, van ampliar o ensenyar idees «estrangeres» o internacionals. Les idees tenen, evidentment, una validesa mundial i les idees sobre planificació, potser més que moltes altres, tendeixen a existir independentment de les fronteres nacionals. És per això que els governs d'ideologia extrema, siguin de dretes o d'esquerres, tendeixen a marginar-se de la millor planificació i actualment els resultats són visibles en alguns països.

¿Com es reflecteix la manera de pensar d'Ildefons Cerdà en la urbanística internacional del seu temps?

Actualment sabem molt més sobre Cerdà que no pas fa uns anys, gràcies al treball de Manuel de Solà-Morales entre d'altres. Ell era clarament un científic urbà de gran categoria i molt versat en els desenvolupaments de la política urbana fora d'Espanya. El seu pla per a Barcelona era un projecte visionari sense equivalent a Europa en aquella època. De totes maneres, he de dir que fora d'Espanya tant el pla com ell mateix eren totalment desconeguts. Per tant, no va tenir cap influència en el context urbanístic del seu temps. S'ha d'admetre que alguns aspectes tècnics, com ara el transport, també eren reconeguts en algun altre lloc, però totes les ciutats havien de tractar amb aquests elements bàsics. Certament, aquí tenim un cas clar de

mancança d'intercanvi entre nacions, i potser seria hora de començar a buscar-hi una explicació.

¿Ens podríeu dir alguna cosa de les vostres àrees de recerca actuals?

El meu treball més important en l'actualitat, és sobre la creació i la retenció d'una estètica neoclàssica a París entre el segle XVII i l'actualitat. Això connecta amb l'arquitectura, el procés de construcció, la planificació de la ciutat, la política, l'opinió pública i la història de les idees. El problema més greu és la manca de material d'arxiu en certes àrees, com ara els documents dels arquitectes. També estic treballant en una nova avaluació de la *British Town Planning Act* de 1909, amb la utilització dels documents ministerials a la Public Record Office, la qual cosa havia estat desestimada fins ara, però els documents suggereixen que en aquestes circumstàncies no es podia esperar cap altra cosa.

I una darrera pregunta: ¿quina relació hi ha entre la història urbana i la història social?

La historiografia urbana, si més no a Gran Bretanya, va obrir la porta a la història social, ja que les preguntes d'història social, al començament, podien formular-se més fàcilment a nivell nacional. Durant alguns anys a les reunions de l'Urban History Group donaven preferència als temes d'història social i l'assistència reflecteix aquest èmfasi. Tanmateix, al voltant de 1974 els historiadors socials se'n van separar, amb el seu propi diari i la seva pròpia societat. Molta de la història social, evidentment, continua essent escrita en un context urbà, i per tant, la connexió es manté d'alguna manera. Però l'associació entre història urbana i història social no és més pròxima que en els altres camps. ◀

Traducció: Meritxell Sales i Tomàs

MANUEL LLADONOSA
Professor d'Història a l'Estudi General de Lleida

JOAN VILAGRASA
Professor de Geografia a l'Estudi General de Lleida

BIBLIOGRAFIA D'ANTONY SUTCLIFFE (selecció)

LLIBRES

The autumn of Central Paris. The defeat of town planning, 1850-1870, Edward Arnold, Londres, 1970. (Hi ha traducció castellana: *Orto y ocaso del centro de París*, Gustavo Gili, Barcelona, 1974).

Towards the planned city. Germany, Britain, the United States and France, Basil Blackwell, Oxford, 1981.

LLIBRES (ED.)

Multi-Storey Living: The British Working-Class Experience, Croom Helm, Londres, 1974.

Amb Derek Fraser: *The pursuit of Urban History*, Edward Arnold, Londres, 1983.

Metropolis, 1890-1940, Mansell, Londres, 1984.

ARTICLES

«Cross-national research: the historian's perspective», dins *Environment and Planning*, 1984, pp. 133-138.

«Urban History in the Eighties», dins *Journal of Public History*, volum 10, febrer 1984, pp. 123-144.

«What to read on urban History», dins *The Local Historian*, vol. 16, 2 de maig de 1984, pp. 62-72.